

Kinderen Veilig

Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016

**Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Ministerie van Veiligheid en Justitie**

November 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord		3
Overzicht van de acties		4
1	Kindermishandeling daadkrachtig aanpakken	5
2	Ketenaanpak	8
2.1	Ketenbrede acties	9
2.2	Voorkomen	12
2.3	Signaleren	14
2.4	Stoppen	15
2.5	Schade beperken	17
2.6	Onderzoek	18
3	Fysieke veiligheid en seksueel geweld	19
3.1	Fysieke veiligheid meer expliciet	19
3.2	Aanpak kinderpornografie integreren in de aanpak van seksueel geweld	20
3.3	Fysieke veiligheid in professionele setting	22
4	Monitoring en toezicht	23
5	Financieel kader	24
Bijlage	Conclusies en aanbevelingen uit onderzoeken op basis van het Actieplan Kinderen Veilig Thuis 2008-2010	26
Bijlage	Gesprekspartners bij de totstandkoming	27

Voorwoord

In Nederland zijn naar schatting 119.000 kinderen jaarlijks slachtoffer van mishandeling¹. Deze problematiek gaan we daadkrachtig aanpakken. Op welke wijze we dat gaan doen, leest u in dit actieplan. Het actieplan *Kinderen Veilig* bouwt voort op het vorige plan *Kinderen Veilig Thuis* uit 2008.

Kindermishandeling is een vorm van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Onder geweld in afhankelijkheidsrelaties verstaan we alle geweld dat voorkomt in huiselijke kring, in professionele setting en in de vrijwilligerssector. Geweld dat zich kenmerkt door de afhankelijke positie van het slachtoffer tegenover de dader. Het kabinet gaat geweld in afhankelijkheidsrelaties in samenhang aanpakken.

In de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn drie pijlers maatgevend voor de maatregelen die we gaan nemen:

- het versterken van de positie van (potentiële) slachtoffers via preventie, signaleren en waar nodig bieden van opvang en nazorg;
- het gericht opsporen en aanpakken van de daders;
- het doorbreken van de intergenerationele overdracht van geweld.

Ook de aanpak van kindermishandeling berust op deze drie pijlers. Kinderen zijn kwetsbaar en vereisen onze specifieke aandacht. Ze zijn meer dan volwassenen afhankelijk in de relaties die zij onderhouden met anderen. Vooral in de relaties met diegenen van wie het kind afhankelijk is voor zorg en genegenheid. Voor de aanpak van kindermishandeling vormen ouders de belangrijkste doelgroep. Immers 'wat kindermishandeling ook aan fysiek, emotioneel en maatschappelijk onheil aanricht, het grootste kwaad dat het sticht is de beschadiging van de relatie zelf van het kind met de ouder'.² Hiernaast zijn andere opvoeders en begeleiders in de professionele of vrijwillige sfeer doelgroepen.

Geweld wordt van generatie op generatie overgedragen. Niet alleen voor de slachtoffers van kindermishandeling is het van belang dat er organisaties en professionals zijn die voor hen opkomen, ook voor de generaties na hen.

Diverse partijen, zoals de Onderzoeksraad voor Veiligheid, de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling, de Kinderombudsman en de Nationaal Rapporteur Mensenhandel geven aan dat de aanpak van kindermishandeling nog daadkrachtiger kan en moet. En dat is wat we met dit actieplan gaan doen.

Over dit actieplan hebben we met professionals, uitvoeringsorganisaties en overheden gesproken. De inzet van deze partijen is onontbeerlijk om kindermishandeling een halt toe te roepen!

¹ Alink, L.R.A., Van IJzendoorn, M.H., Bakermans-Kranenburg, M.J., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010). Leiden: Casimir Publishers.

² Baartman, H. (2009). Het begrip kindermishandeling. Pleidooi voor een herbezinning en voor bezonnen beleid. Zeist: Augeo Foundation.

Overzicht van de acties

Ketenbrede acties	
1	De multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling ondersteunen en evalueren, met het oog op mogelijke brede inzet in de toekomst.
2	De regierol gemeenten in de aanpak van kindermishandeling versterken door ondersteuning stelselwijziging zorg voor jeugd en een handreiking. De regierol wordt in 2014 en 2016 geëvalueerd.
3	Inzet van <i>Signs of Safety</i> in de keten stimuleren en resultaten inventariseren.
Voorkomen	
4	Best practices van opvoedondersteuning die kindermishandeling bespreekbaar maken bij alle ouders en bij risicogroepen verspreiden onder gemeenten en professionals.
Signaleren	
5	Implementatie van de wettelijkverplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
6	Aanpak kindermishandeling bij relevante opleidingen als onderdeel van het curriculum stimuleren.
7	Publiekscampagne gericht op het signaleren en handelen bij geweld in de huiselijke kring (partnergeweld en kindermishandeling).
Stoppen	
8	Inwerkingtreding herziening kinderbeschermingswetgeving en invoering van de nieuwe maatregel voor opgroei-ondersteuning.
9	Vaker inzetten van tijdelijk huisverbod bij kindermishandeling.
10	Inzet strafrecht verbeteren door intensivering van het opsporingsonderzoek, stimuleren van gedrags- en zorginterventies bij het opleggen van sancties, inwerkingtreding Wetsvoorstel voorwaardelijke sancties en het ontwikkelen van een strafmaatrichtlijn door het OM.
Schade beperken	
11	Naast actie 1: hulpverlening aan kinderen verbeteren door kennis over beschikbare interventies onder de aandacht te brengen van gemeenten en het gebruik ervan te stimuleren.
Fysieke veiligheid van kinderen	
12	Uitvoering van de aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid door signalerings- en risicotaxatieinstrumenten aan te scherpen op fysieke veiligheid voor (zeer) jonge kinderen, verbeteren informatieuitwisseling tussen de medische sector en de jeugdzorg, zorgen dat forensisch- medische expertise ingeschakeld wordt om fysieke letsels te kunnen duiden en kennis over een voorgeschiedenis van kindermishandeling verbeteren.
13	De aanpak van kinderpornografie verstevigen door ouders en kinderen digivaardig en digi-alert te maken, ondersteunen van de helpdesk 'Stop it now', signalering door AMK's en jeugdzorg aanscherpen, verdubbeling van de inzet van politie en ervaringen met hulpaanbod inventariseren en verspreiden onder professionals.
Monitoring en toezicht	
14	Instellen van een taskforce met ambassadeurs die de aanpak kindermishandeling hoog op de agenda zetten.
15	Uitbreiding taak Nationaal Rapporteur Mensenhandel naar seksueel misbruik van kinderen.
Onderzoek	
16	Advies vragen over gradaties in kindermishandeling ten behoeve van maatwerk bij inzet van interventies.
17	In 2015 onderzoek naar aard en omvang kindermishandeling.

1. Kindermishandeling daadkrachtig aanpakken

Als overheid dragen we een speciale verantwoordelijkheid voor kinderen in onze samenleving. We hebben de plicht om samenhangend beleid te ontwikkelen om kindermishandeling te bestrijden. De overheid is verantwoordelijk voor preventie, signalering, opvang en behandeling.

Deze verplichting vloeit voort uit de rechten die kinderen hebben en die zijn vastgelegd in het *Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*. Zo vermeldt artikel 19 dat elk kind "recht heeft op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing, zowel in het gezin als daarbuiten".

Ouders zijn als eersten verantwoordelijk voor het geestelijk en lichamelijk welzijn van hun kind. Ook moet een kind zich thuis veilig voelen. Geweld hoort niet thuis in de opvoeding, ook niet als het geweld plaatsvindt tussen partners. Ouders dienen hun kinderen te verzorgen en op te voeden zonder daarbij geestelijk of lichamelijk geweld of een andere vorm van vernedering te gebruiken.

Deze verantwoordelijkheid is wettelijk vastgelegd in artikel 1: 247 van het Burgerlijk Wetboek.

Recent onderzoek naar aard en omvang van kindermishandeling in Nederland geeft aan dat het aantal kinderen dat wordt mishandeld niet is gedaald.³ In 2010 zijn naar schatting 119.000 kinderen mishandeld. Dit is een onaanvaardbaar aantal. Vele duizenden kinderen bevinden zich dagelijks in een bedreigende situatie. Kinderen die worden geslagen, verwaarloosd, misbruikt, verminkt, vernederd, genegeerd of getuige zijn van huiselijk geweld.

Definitie kindermishandeling Wet op de Jeugdzorg

Onder kindermishandeling wordt verstaan elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

Kindermishandeling veroorzaakt veel persoonlijk leed. Kinderen die worden mishandeld hebben veel verdriet, leven in angst en eenzaamheid en vaak met schaamte. De gevolgen van de mishandeling werken vaak een leven lang door. Ze lopen uiteen van fysiek letsel tot psychische klachten, zoals acuut trauma, posttraumatische stressstoornissen, angststoornissen en depressie. Vaak blijkt de schade pas later, als het kind volwassen is.

Volwassenen die als kind mishandeld zijn, blijken vaker last te hebben van psychische problemen, angst- en gedragsstoornissen, verslavingsproblemen en huiselijk geweld.^{4 5}

³ Alink, L.R.A., Van IJzendoorn, M.H., Bakermans-Kranenburg, M.J., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010)*. Leiden: Casimir Publishers. Dit onderzoek is een herhaling van de eerste nationale prevalentiestudie uit 2007, waarin werd aangegeven dat in 2005 naar schatting 107.000 kinderen in Nederland werden mishandeld.

⁴ Felitti, Vincent J., MD, FACP, Robert F. Anda, MD, MS, Dale Nordenberg, MD, David F. Williamson, MS, PhD, Alison M. Spitz, MS, MPH, Valerie Edwards, BA, Mary P. Koss, PhD, James S. Marks, MD, MPH (1998). *Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study*. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), pp. 245-258.

⁵ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2011). *Landelijke nota gezondheidsbeleid. Gezondheid dichtbij*. Den Haag: VWS, p 39.

Ook mishandelen zij vaker dan andere ouders hun eigen kinderen. Daarnaast is er een grotere kans op persoonlijk en maatschappelijke leed als arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, dakloosheid of zelfs delinquent gedrag. De schadelijke effecten op individueel niveau vertalen zich daarmee ook in termen van maatschappelijke schade met hoge maatschappelijke kosten⁶.

Kindermishandeling moet daadkrachtig worden bestreden. Met bestrijden bedoelen we dat we voorkomen dat kinderen mishandeld worden. En als het voorkomt, dat we dit snel signaleren en er op een passende manier op reageren. Mishandeling stoppen we met hulpverlening, jeugdbescherming, strafrecht of een combinatie daarvan. En tot slot, wanneer een kind is mishandeld, moeten we snel een diagnose stellen en een behandeling beginnen om de schade zoveel mogelijk te beperken.

Ook de acties in het actieplan *Kinderen Veilig Thuis* waren gericht op *voorkomen, signaleren, stoppen en beperken van de schadelijke gevolgen* van kindermishandeling. Wel lag het accent daar op het *signaleren*. Hier is veel actie op ondernomen. Met resultaat. De toegenomen aandacht voor kindermishandeling heeft ertoe geleid dat mensen beter signaleren en meer melden. Maar heeft nog niet tot een daling van het aantal slachtoffers geleid. Dit maakt dat we in dit actieplan het accent verschuiven naar het *voorkomen* van kindermishandeling. En dat *stoppen en behandelen van de schadelijke gevolgen* meer geïntegreerd worden ingezet. Hiernaast concentreren we ons de komende jaren meer op de aanpak van fysieke mishandeling en seksueel misbruik.

In dit actieplan leggen we dus drie accenten:

1. Voorkomen van kindermishandeling; het aantal kinderen dat slachtoffer wordt van kindermishandeling moet afnemen. Dit doen we door het versterken van algemene opvoedingsondersteuning en opvoedingsondersteuning aan risicogezinnen.
2. Krachten bundelen; voor het stoppen van de ernstiger zaken en de behandeling van de slachtoffers en ouders; op deze terreinen kan en moet de samenwerking beter. We zetten in op een "multidisciplinaire aanpak".⁷
3. Aanpak van fysieke mishandeling en seksueel misbruik; verschillende onderzoeken^{8 9 10 11} geven de noodzaak aan om deze vormen van mishandeling, waar veelal ook andere vormen van kindermishandeling aan vooraf zijn gegaan, daadkrachtig te bestrijden.

In dit plan presenteren we zowel maatregelen die recent zijn genomen als nieuwe maatregelen. De eerste twee accenten komen terug in de maatregelen in de ketenaanpak in hoofdstuk twee. Het derde accent is als apart thema opgenomen in hoofdstuk drie. Kindermishandeling speelt zich veelal af in huiselijke kring¹². Dit vormt daarom de primaire focus van het actieplan. In hoofdstuk drie, over de aanpak van fysiek geweld en seksueel misbruik, gaan we kort in op de professionele setting.

⁶ Doorten, I. & R. Rouw (red) (2006). *Opbrengsten van sociale investeringen*. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Amsterdam: uitgeverij SWP

⁷ In een multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling werken de betrokken ketenpartners in nauwe samenwerking gelijktijdig aan een case. Zie paragraaf 2.1 voor verdere toelichting.

⁸ Onderzoeksraad voor Veiligheid (2011), *Over de fysieke veiligheid van het jonge kind*. Den Haag.

⁹ Inspectie Jeugdzorg (2010). *Kinderbeschermingsmaatregel? Besluiten en overwegingen van de Raad voor de Kinderbescherming*. Utrecht, Inspectie Jeugdzorg.

¹⁰ Inspectie Jeugdzorg (2010). *Onderzoek bij de Raadsregio Rotterdam – Rijnmond en BJJ Rotterdam naar aanleiding van het overlijden van drie baby's*. Utrecht: Inspectie Jeugdzorg.

¹¹ Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2011). *Kinderpornografie. Eerste rapportage van de nationale rapporteur*. Den Haag: BRNM.

¹² Onder geweld in huiselijke kring verstaan we alle vormen van geweld die in de huiselijke kring gepleegd worden: partnergeweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling, eergegrelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, oudermishandeling, huwelijksdwang, achterlating en overig geweld in huiselijke kring (bv tussen broers en zussen). De term 'huiselijke kring' wordt ruim uitgelegd en slaat bijvoorbeeld op (ex-)partners, gezins- en familieleden, leden van de gemeenschap waartoe men behoort en huisvrienden.

De overheid geeft de aanpak van kindermishandeling prioriteit. De gemeenten zijn regisseur van de samenwerking in de keten. We hebben te maken met een groot aantal partijen uit verschillende sectoren, zoals:

- medische sector met GGZ, Jeugdgezondheidszorg, GGD/thuiszorg, kinder- en huisartsen, ziekenhuizen en zorgverzekeraars;
- bureaus Jeugdzorg met de Advies en Meldpunten Kindermishandeling;
- onderwijs en kinderopvang;
- Raad voor de Kinderbescherming, politie, OM en reclassering.

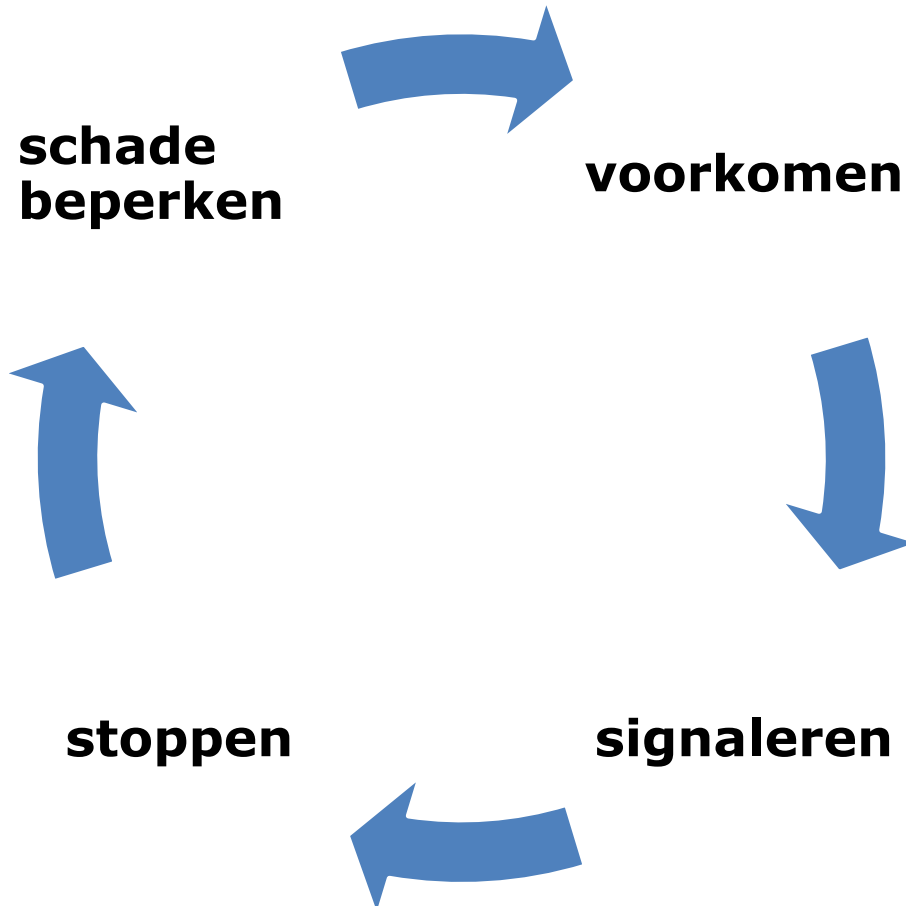
Ook leveren de niet-gouvernementele organisaties een belangrijke bijdrage aan de aanpak van kindermishandeling in Nederland, zoals de Stichting Kinderpostzegels, de Augeo Foundation, de Bernard van Leer Foundation en Defence for Children.

De maatregelen in dit actieplan staan niet op zichzelf. Met de stelselherziening jeugd wordt de gemeente de spil in het jeugdbeleid. Dat geeft de gemeente nog meer mogelijkheden om de ketenaanpak van kindermishandeling te regisseren. En dat is ook wat wij verwachten van gemeenten. De aanpak van kindermishandeling zal dan ook bij deze stelselherziening aandacht moeten krijgen, zodat de aanpak van deze ernstige problematiek in het nieuwe stelsel is gewaarborgd.

De looptijd van dit actieplan is vijf jaar. Met de acties gaan wij snel aan de slag. We leven echter in een snel veranderende wereld. Om hier flexibel op te kunnen reageren houden we halverwege de looptijd een tussenevaluatie en formuleren we nieuwe acties die geweld tegen kinderen tegengaan.

2. Ketenaanpak

De ketenaanpak is voor het actieplan *Kinderen Veilig* het leidende uitgangspunt; de aanpak van kindermishandeling is gericht op het voorkomen, signaleren, stoppen en het beperken van de schadelijke gevolgen van kindermishandeling. Alle elementen van de keten moeten zich verbinden in een aaneengesloten cirkel rondom het kind en het gezin.

Eerst gaan we in op de ketenbrede acties. Vervolgens presenteren we acties per stap in de keten.

2.1 Ketenbrede acties

Krachten bundelen: multidisciplinaire aanpak

Vele partners zijn betrokken bij de aanpak van kindermishandeling. Dit kabinet wil deze partners en de bestaande maatregelen bij elkaar brengen in een multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling.

Een kind wordt pas goed geholpen als elke expertise – zoals vanuit de medische hoek, de jeugdzorg en justitie – wordt benut en in samenhang wordt ingezet. Nauwe samenwerking

tussen ketenpartners is hiervoor noodzakelijk. Ook het advies van de Stuurgroep aanpak kindermishandeling¹³, en de onderzoeken van de Onderzoeksraad voor Veiligheid¹⁴ en de Inspectie Jeugdzorg^{15 16} geven dit aan.

Er bestaan al diverse samenwerkingsverbanden in Nederland: binnen de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG), de Zorg- en Adviesteams (ZAT's) binnen het onderwijs en in Veiligheidshuizen. Daarbinnen overleggen organisaties om acties op het gebied van zorg en veiligheid te stroomlijnen. Bij kindermishandeling of een ernstig vermoeden daarvan wordt veelal het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en/of de politie ingeschakeld. Om snel te kunnen handelen is het in die fase van de keten (stoppen en beperken van de schade) noodzakelijk om beter samen te werken, ook met artsen en hulpverlening. Dit vraagt om een multidisciplinaire aanpak.

Er is een veelbelovende Amerikaanse aanpak waarbij schotten tussen sectoren verdwijnen en in een multidisciplinair centrum door de meest betrokken partijen (medici, jeugdzorg en justitie) gelijktijdig onderzoek naar het kind en de gezinssituatie wordt verricht. Na dit onderzoek stelt men vervolgens een integraal plan van aanpak op. Recentelijk zijn in Haarlem en in Leeuwarden de eerste multidisciplinaire centra aanpak kindermishandeling van start gegaan. Deze initiatieven zijn gebaseerd op deze Amerikaanse aanpak.

Deze nieuwe aanpak is voor Nederland veelbelovend omdat:

- alle betrokken partijen niet na elkaar maar tegelijkertijd onderzoek verrichten en gezamenlijk een plan van aanpak opstellen. Dit zorgt voor een versnelde en een op elkaar afgestemde aanpak;
- benodigde informatie die voor een interventie belangrijk is, beter tussen professionals uit jeugdzorg, medische zorg en politie wordt uitgewisseld;
- er duidelijke afspraken gemaakt worden over de onderlinge taken, hoe de veiligheid wordt gewaarborgd en wie de hulpverlening coördineert in het gezin.

Om meer inzicht te krijgen in de meerwaarde van een multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling in Nederland gaat het kabinet deze toetsen. Dat doen we door een aantal regionale initiatieven met kennis en expertise te ondersteunen en zorgvuldig te evalueren op de winstpunten en de benodigde randvoorwaarden. De twee multidisciplinaire centra aanpak kindermishandeling worden in ieder geval in deze toets opgenomen. Hiermee sluiten we aan bij het advies van de Gezondheidsraad^{17 18}. Andere initiatieven worden nog geselecteerd. We zijn daarbij op zoek naar initiatieven die aansluiten bij andere samenwerkingsvormen zoals het CJG en het Veiligheidshuis. De werkwijze wordt in de toets na ongeveer twee jaar geëvalueerd en zal aansluiten bij die van de Academische Werkplaats Aanpak Kindermishandeling¹⁹. Na evaluatie bekijkt het kabinet met gemeenten of deze nieuwe aanpak brede inzet verdient in Nederland en op welke wijze dat vorm moet krijgen in het nieuwe stelsel van zorg voor jeugd.

¹³ Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling (2011). Eindrapport. Den Haag.

¹⁴ Onderzoeksraad voor Veiligheid (2011), *Over de fysieke veiligheid van het jonge kind*. Den Haag.

¹⁵ Inspectie Jeugdzorg (2010). Kinderbeschermingsmaatregel? Besluiten en overwegingen van de Raad voor de Kinderbescherming. Utrecht, Inspectie Jeugdzorg.

¹⁶ Inspectie Jeugdzorg (2010). *Onderzoek bij de Raadsregio Rotterdam – Rijnmond en BJJ Rotterdam naar aanleiding van het overlijden van drie baby's*. Utrecht: Inspectie Jeugdzorg.

¹⁷ Gezondheidsraad (2011). Behandeling van de gevolgen van kindermishandeling. Den Haag: Gezondheidsraad.

¹⁸ De Gezondheidsraad beveelt aan om initiatieven als Academische Werkplaats Kindermishandeling van het KJTC Haarlem en het multidisciplinair centrum kindermishandeling van Fier Fryslân als proeftuin te laten fungeren voor verdere beleidsontwikkeling.

¹⁹ In een academische werkplaats wordt kennis uitgewisseld tussen praktijk, onderzoek, beleid en opleidingen. De academische werkplaats aanpak kindermishandeling is één van de zes academische werkplaatsen Jeugd. Financiering van deze academische werkplaatsen vindt plaats vanuit het onderzoeksbudget van ZonMw.

Regierol gemeenten bestendigen en uitbreiden

In de afgelopen jaren is met inzet van centrumgemeenten, grootstedelijke regio's, provincies en de rijksoverheid fors geïnvesteerd in de aanpak van kindermishandeling op regionaal niveau. Zo zijn afspraken gemaakt over samenwerking tussen alle betrokken partijen en is er veel geïnvesteerd in het opbouwen van kennis over de aanpak van kindermishandeling in de regio's. Kindermishandeling staat duidelijk op de agenda. We concluderen dat de regierol van de gemeente goed werkt. Vandaar dat we deze rol willen bestendigen en uitbreiden.

Stelselherziening Zorg voor Jeugd

Met de stelselwijziging jeugd²⁰ in het vooruitzicht, wordt de gemeente op termijn de eerst verantwoordelijke voor de gehele keten van jeugdzorg; van preventie, vroegsignalering, het zorgaanbod tot de (zware) gespecialiseerde zorg. De aanpak van kindermishandeling hoort daarbij. Om de gemeenten bij te staan, sluiten we aan bij de ondersteuningsstructuur voor het nieuwe jeugdstelsel. Deze biedt de mogelijkheid om zowel algemene ondersteuning als maatwerk te leveren. De kennis en ervaring die we de afgelopen jaren hebben opgedaan in de regionale aanpak, vormt een goed uitgangspunt voor deze ondersteuning. Samen met de regio's selecteren we *best practices gericht op een effectieve aanpak van kindermishandeling* die we onder de aandacht brengen van alle gemeenten. Hiervoor maken we een handreiking met voorbeelden hoe de aanpak van kindermishandeling te integreren binnen het jeugdbeleid en in de aanpak van huiselijk geweld.

Ketenaanpak

Gemeenten hebben van oudsher een belangrijke rol bij het voorkomen van kindermishandeling met opvoedondersteuning. De afgelopen periode zijn veel regionale initiatieven tot stand gekomen die betrekking hebben op het signaleren van kindermishandeling. In het implementatietraject van de meldcode voor gemeenten worden de centrumgemeenten financieel ondersteund. Hierbij kunnen zij voortbouwen op de structuur van samenwerkingsafspraken die ontwikkeld is met de regionale aanpak kindermishandeling.

Door de stelselwijziging jeugd verandert er veel voor de gemeenten; naast de verantwoordelijkheid voor advies, informatie en opvoed- en opgroei-ondersteuning gaan gemeenten ook de zwaardere en complexe zorg aan kinderen coördineren die hoort bij het stoppen en behandelen van kindermishandeling. Daarom is het belangrijk de gemeenten te betrekken bij de ondersteuning van werkvormen voor een multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling. Zo vragen we een aantal gemeenten deel te nemen aan de begeleiding voor deze aanpak.

In veel regio's is de aanpak van kindermishandeling in nauwe samenhang met de aanpak van huiselijk geweld vormgegeven. In de reactie op het advies van de Commissie De Jong over het stelsel van vrouwenopvang wordt ingegaan op deze samenhang in de toekomst.²¹

Positionering Advies en Meldpunten Kindermishandeling (AMK)

De taken van het AMK gaan in het nieuwe jeugdstelsel onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten vallen. Het ligt voor de hand dat gemeenten dit bovenlokaal gaan organiseren, zoals dit ook het geval is voor de Steunpunten Huiselijk Geweld (SHG). Bij deze steunpunten komen ook meldingen binnen van kindermishandeling (ook als kinderen

²⁰ Beleidsbrief stelselwijziging jeugd 'Geen kind buiten spel', TK, vergaderjaar 2011-2012, 31 839, nr. 142.

²¹ Commissie Stelsel Vrouwenopvang (2011). Advies van de commissie 'Stelsel Vrouwenopvang'. 'Opvang 2.0'. Naar een toekomstbestendig opvangstelsel. Den Haag. De kabinetsreactie op dit advies van deze commissie, beter bekend als de commissie 'De Jong', wordt eind 2011 verwacht.

getuige zijn van huiselijk geweld). Samenwerking tussen beide is noodzakelijk en wordt daarom ondersteund door het kabinet. Met de wet verplichte meldcode wordt deze samenwerking verplicht. Het is aan de gemeenten om te bepalen hoe de taken en functies van deze organisaties in het nieuwe stelsel verder worden georganiseerd. Het kabinet is voornemens om in het kader van het jeugdinstelsel te bezien of AMK's en SHG's samengevoegd kunnen worden.

Evaluatie

We gaan bij de tussen- en eindevaluatie van het actieplan ook de rol van de gemeenten bij de aanpak van kindermishandeling evalueren.

Signs of Safety in de gehele keten

Door diverse partijen in het land wordt *Signs of Safety* als een succesvolle benadering gemeld van gezinnen waar kindermishandeling voorkomt. Deze benadering heeft tot doel om samen met de ouders *een afdwingbaar en controleerbaar veiligheidsplan* voor het kind op te stellen. *Signs of Safety* biedt aanknopingspunten en hulpmiddelen voor samenwerking met ouders en kinderen. Daarbij speelt het sociale netwerk van de ouders een cruciale rol. Het in Australië ontwikkelde *Signs of Safety* is voor ons land nog een betrekkelijk nieuwe benadering die op de verschillende plekken in de keten benut kan worden. Het heeft een groot draagvlak onder professionals omdat het leidt tot een zichtbaar beter resultaat voor de kinderen waar men zich zorgen over maakt. De positie van het slachtoffer wordt versterkt, doordat zijn eigen netwerk ingeschakeld wordt. Met deze benadering zouden op termijn het aantal zwaardere zorgindicaties en het aantal kindbeschermsmaatregelen kunnen afnemen.

Een aantal organisaties is gestart met het toepassen van deze benadering in hun eigen werkwijze, zoals sommige CJG's en de Raad voor de Kinderbescherming²². Ook heeft een aantal Bureaus Jeugdzorg en landelijk werkende instellingen deze benadering al geïntegreerd in hun werkwijzen en functies.

Dit kabinet wil de resultaten van het gebruik van *Signs of Safety* in kaart brengen en het gebruik in de gehele keten verder stimuleren. Hiervoor stellen we een ambassadeur aan²³, die deze benadering in de brede keten zal agenderen of zelfs aanjagen. Specifiek voor de jeugdbeschermingsketen toetsen we aan de hand van pilots of structurele inbedding kansrijk is (zie kader).

De jeugdbeschermingsketen

De jeugdbeschermingsketen start met een melding door *Bureau Jeugdzorg (inclusief AMK)* bij de Raad voor de Kinderbescherming, of in geval van acute en ernstig bedreigende situaties met een melding van derden bij de Raad voor de Kinderbescherming. De Raad beoordeelt of ingrijpen met een maatregel nodig is. Is dit het geval dan dient de Raad een rekest in bij de kinderrechter. De *kinderrechter* spreekt de kindbeschermingmaatregel uit, waarna *Bureau Jeugdzorg* de uitvoering van de maatregel ter hand neemt.

2.2 Voorkomen

Uit het prevalentieonderzoek is gebleken dat het aantal slachtoffers van kindermishandeling na 2005 niet is afgenomen. Op basis van het aantal meldingen door beroepskrachten en bij het AMK schatten de onderzoekers dat de omvang van het aantal

²² Kooijman, K. (2011). *Niets doen is geen optie! Verder met de aanpak van kindermishandeling*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

²³ Zie voor een toelichting hoofdstuk 4.

kinderen dat jaarlijks mishandeld wordt bijna 119.000 is, waar dat in 2005 107.000 waren. Het is aannemelijk dat de toename van meldingen wordt veroorzaakt doordat beroepskrachten beter en meer signaleren. Hier is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd, door professionals, door het Rijk en door gemeenten. Het onderzoek onder scholieren laat geen toename zien van de omvang. De onderzoekers constateren op basis hiervan dat de totale omvang van het probleem kindermishandeling stabiel is gebleven. Dat is niet zo vreemd, na vier jaar aanpak van kindermishandeling kan niet verwacht worden dat de omvang van het probleem al afneemt. We verwachten ook niet dat de komende jaren een afname verwacht kan worden. Het gaat immers om beleid van lange adem, waar daadkracht en doorzettingsvermogen voor nodig is. Om een daling in gang te zetten leggen we in dit actieplan de nadruk op het voorkomen van kindermishandeling. Opvoedondersteuning aan ouders speelt hierin een sleutelrol.

Acties gericht op alle ouders

Kindermishandeling komt in alle lagen van de bevolking voor. Met opvoedondersteuning worden de opvoedvaardigheden van ouders versterkt en wordt het risico dat een ouder een kind mishandelt verlaagd. Daarom willen we dat zoveel mogelijk ouders worden ondersteund bij de opvoeding van hun kinderen. Dit is de taak van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Het doel is dat elk CJG opvoedondersteuning aanbiedt gericht op preventie van kindermishandeling.

Het gaat niet alleen om een adequaat aanbod, de manier waarop de professionals dit met ouders bespreekbaar maken is minstens zo belangrijk. Het tonen van een video over de gevolgen die het schudden van een baby kan hebben (het shaken babysyndroom) aan ouders die hun eerste kind verwachten vergt bijvoorbeeld goede begeleiding door de professional. Professionals vinden het soms moeilijk een dergelijk 'beladen' onderwerp met de ouders te bespreken. Zij menen dat een agenderende en signalerende rol kan botsen met de ondersteunende rol die ze vervullen voor de ouders. Uit de rondetafelgesprekken die we in september 2011 hebben gevoerd met partijen uit het veld, blijkt het tegendeel; lokale initiatieven tonen aan dat het mogelijk is dat het krijgen van informatie ter voorkoming van kindermishandeling door de ouders geaccepteerd wordt zonder dat zij het gevoel hebben iets fout te doen.

Voorbeelden opvoedondersteuning met aandacht voor kindermishandeling gericht op alle ouders

Er is een video ontwikkeld met voorlichting over het shaken babysyndroom waarin ouders geportretteerd worden die een huilbaby hebben. Er worden aan de hand van de film praktische tips gegeven hoe om te gaan met een huilbaby zodat het shaken babysyndroom als actie van onmacht voorkomen wordt.

Een preventieve interventie in Nederland is de Video-feedback to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline²⁴. Deze interventie is interactiegericht, relatief kortdurend (zes sessies van ongeveer een uur), gericht op verhoging van de ouderlijke sensitiviteit en verbetering van het stellen van grenzen. Ouders zijn enthousiast over het interventieprogramma. De VIPP-SD benadering is inmiddels ook succesvol ingezet bij gezinnen waarin kindermishandeling zich voordeed²⁵. De interventie bleek effectief in het verhogen van ouderlijke sensitiviteit en het verbeteren van de gehechtheidsrelatie met het kind, een belangrijke buffer tegen mishandeling.

Opvoedingsondersteuning vanuit de Jeugdgezondheidszorg stelt alle ouders – van aanstaande ouders tot aan ouders van pubers – op elk moment in de gelegenheid vragen te stellen over opvoeden. Deze

²⁴ Juffer, F., M.J. Bakermans-Kranenburg & M.H. Van IJzendoorn (Eds.) (2008). *Promoting Positive Parenting: An Attachment-based intervention*. Mahwah, N.J.:Lawrence Erlbaum.

²⁵ Moss, E., K. Dubois-Comtois, C. Cyr, G.M. Tarabulsky, D. St-Laurent & A. Bernier (2011). *Efficacy of a home-visiting intervention aimed at improving maternal sensitivity, child attachment, and behavioral outcomes for maltreated children: A randomized control trial*. *Development and Psychopathology* 23, 195-210.

opvoedingsondersteuning is er vooral op gericht 'normale opvoedvragen normaal te houden'. Bij meer ernstige opvoedproblemen werkt de JGZ samen met andere professionals in het CJG en daarbuiten.

We willen gemeenten ondersteunen bij het geven van opvoedondersteuning gericht op preventie van kindermishandeling. We brengen *best practices* in kaart en bieden dit de gemeenten aan met een handreiking (zie par. 2.1). Verder sluiten we aan bij het ondersteuningsprogramma van het jeugdstelsel.

Acties gericht op risicogroepen

We gaan gemeenten ook ondersteunen bij gerichte opvoedondersteuning voor risicogezinnen. Het prevalentieonderzoek kindermishandeling schrijft over risicogroepen *"Het risico op kindermishandeling is ruim acht keer groter in gezinnen met zeer laag opgeleide ouders, terwijl werkloosheid van beide ouders het risico bijna vijf keer vergroot. ... Verder is het risico op mishandeling groter in éénoudergezinnen, in gezinnen met drie of meer kinderen en in stiefgezinnen"*. Een andere risicogroep vormen kinderen met een verstandelijke, lichamelijke of visuele beperking. Deze kinderen zijn extra kwetsbaar.²⁶

Wanneer risicogroepen gericht aandacht krijgen, kan dat een positief effect sorteren. We vinden daarom dat dit een onderdeel moet zijn van de gemeentelijke opvoedondersteuning. Er bestaan interventies om risicogroepen voortijdig te signaleren en te benaderen. De Jeugdgezondheidszorg is hier bijvoorbeeld actief mee bezig, samen met verloskundigen (zie kader).

We gaan het totaalbeeld van *best practices* onder de aandacht brengen van gemeenten en CJG's. Bij de verspreiding van *best practices* stellen we een handreiking op en sluiten we aan bij het ondersteuningsprogramma van het jeugdstelsel.

Jeugdgezondheidszorg

Voor zwangere vrouwen en kinderen van 0 – 4 jaar speelt de Jeugdgezondheidszorg een centrale rol in de opvoedingsondersteuning. Bijna alle ouders komen immers met hun kind bij het consultatiebureau. Daar kan worden nagegaan of extra ondersteuning nodig is. Wanneer dit het geval is wordt er binnen de JGZ door veel instellingen gewerkt met programma's zoals Stevig Ouderschap (6 preventieve huisbezoeken in de eerste 18 maanden), Samen Starten (samen met andere lokale organisaties vroegtijdig signaleren van zorgwekkende opvoedsituaties en ondersteunen van ouders) en VoorZorg (een werkwijze waarbij vroeg in de zwangerschap tot het kind 24 maanden is huisbezoeken worden gedaan). Deze interventies worden onderzocht op hun effectiviteit via onderzoeksprogramma's van ZonMw.

2.3 Signaleren

Tijdig signaleren en vervolgens overgaan tot actie is van groot belang in de aanpak van kindermishandeling. Met het vorige actieplan en dankzij de inzet van vele professionals is forse vooruitgang geboekt met het herkennen van signalen en daarop actie ondernemen. In dit actieplan wordt de ingezette koers verder uitgebouwd.

Uit onderzoek is gebleken dat veel professionals onzeker zijn over de te zetten stappen als zij geweld vermoeden of signaleren. Deze zogeheten handelingsverlegenheid kan worden weggenomen als professionals *weten* hoe te handelen. Een meldcode voorziet hierin. Dit kabinet wil organisaties verplichten met een meldcode te werken.²⁷

²⁶ Berlo, W. van, S. de Haas, N. van Oosten, L. van Dijk, L. Brants, S. Tonnon & O. Storms (2011). Beperkt Weerbaar. Een onderzoek naar seksueel geweld bij mensen met een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking. Utrecht: Rutgers WPF/Movisie.

²⁷ Het wetsvoorstel verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is 28 oktober 2011 ingediend bij de Tweede Kamer.

Wet verplicht meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is bedoeld voor professionals in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en bij justitie.

De meldcode is een stappenplan dat professionals gebruiken als ze vermoedens van mishandeling hebben. In het basismodel meldcode onderscheiden we de volgende vijf stappen:

Stap 1: in kaart brengen van signalen.

Stap 2: overleggen met een collega en eventueel raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Stap 3: gesprek met de cliënt.

Stap 4: wegen van het geweld of de kindermishandeling.

Stap 5: beslissen: hulp organiseren of melden bij het AMK of SHG (Steunpunt Huiselijk Geweld).

Het wetsvoorstel is ingediend bij de Tweede kamer, eind oktober 2011. Als de wet inwerking treedt zijn professionals verplicht met een meldcode te werken. De wet regelt eveneens dat het AMK en SHG verplicht zijn om samen te werken en meldingen uit te wisselen.

De verplichte meldcode biedt de context waarbinnen veel acties op het gebied van deskundigheidsbevordering worden uitgevoerd. Professionals krijgen ondersteuning bij de invoering van de meldcode, met behulp van

- opleiden van trainers;
- e-learning modules, algemene en specifieke modules voor beroepsgroepen die worden gemaakt in samenwerking met de Augeo Foundation;
- campagne voor professionals;
- communicatie via nieuwsbrieven en website;
- een toolkit (met onder andere het basismodel).

De verplichte meldcode ziet toe op kindermishandeling en geweld waarbij de dader afkomstig is uit huiselijke kring. Het biedt professionals een handvat hoe te handelen bij vermoedens. De professional kan het AMK inschakelen voor advies of om een vermoeden van kindermishandeling te melden.

Meldplicht

Voor de gevallen waarin de dader een professional is die binnen het uitoefenen van zijn functie kinderen mishandelt, is in een aantal sectoren een meldplicht ingevoerd (zoals de jeugdzorg en de medische sector). Voor het onderwijs geldt een meldplicht bij seksueel misbruik. Ook voor andere beroepsgroepen is het kabinet voornemens een meldplicht in te voeren, zoals de kinderopvang. Wanneer een professional een vermoeden heeft dat een collega een kind (of volwassene) mishandelt danwel seksueel misbruikt, dient hij dit te melden bij het bestuur van de instelling. Deze meldt het misbruik vervolgens bij de desbetreffende Inspectie (Jeugdzorg, Gezondheidszorg of Onderwijs).

Opleidingen

De wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht organisaties een meldcode te hebben en de kennis en het gebruik ervan te bevorderen. Deze verplichting stimuleert opleidingen om in hun curriculum ruim aandacht aan kindermishandeling en huiselijk geweld te besteden. In 2011 is gestart met een inventarisatie van de (basis-)opleidingen van artsen en HBO-verpleegkundigen. In 2012 zullen andere beroepsgroepen, zoals die voor het maatschappelijk werk en voor het basis- en voortgezet onderwijs, volgen. Op basis van de uitkomsten van deze inventarisatie, worden opleidingen indien nodig benaderd.

Publiekscampagne

Ook omstanders, buren en familieleden vragen we alert te zijn op signalen van kindermishandeling. We organiseren een brede campagne gericht op het signaleren en handelen bij geweld in de huiselijke kring, zowel bij partnergeweld als kindermishandeling. Deze publiekscampagne start in 2012 en loopt tot 2015.

2.4 Stoppen

Om kindermishandeling een halt toe te roepen wordt zowel de jeugdbescherming, het huisverbod als het strafrecht ingezet.

Een nieuwe kinderschermingsmaatregel

Wanneer een kind in zijn of haar ontwikkeling wordt bedreigd en de ouder(s) niet open staan voor hulpverlening, komt de jeugdbescherming in beeld. De basis om op te treden vormt de kinderschermingswetgeving, waarin meerdere maatregelen zijn opgenomen.

De wet wordt uitgebreid met een nieuwe maatregel voor lichtere problemen, de Maatregel voor Opgroeiondersteuning (MvO). Hiermee kan de overheid in een vroeg stadium optreden in het gezin. Is er nog geen sprake van een 'ernstige bedreiging', maar wel van een 'bedreiging', dan kan de kinderrechter deze maatregel opleggen. De maatregel richt zich op de minderjarige, de ouders of op beiden. Bureau Jeugdzorg stelt een plan op en ziet toe op de uitvoering ervan. De maatregel kan voor maximaal een jaar worden opgelegd en eenmaal worden verlengd. Voorzien wordt dat de maatregel in 2013 kan worden ingevoerd.²⁸

Verbeteren gebruik tijdelijk huisverbod bij kindermishandeling

Het tijdelijk huisverbod is een instrument dat veelvuldig wordt toegepast om te interveniëren bij huiselijk geweld. Sinds 2009 zijn naar schatting 7000 huisverboden opgelegd. Het huisverbod houdt in dat een pleger van huiselijk geweld in beginsel tien dagen zijn of haar woning niet mag betreden. In deze periode mag hij ook geen contact opnemen met de partner en de eventuele kinderen. De maatregel voorziet in een afkoelingsperiode waarin hulpverlening op gang kan komen om escalatie te voorkomen. Het huisverbod kan ook worden opgelegd bij kindermishandeling of bij een ernstig vermoeden daarvan.

De meeste huisverboden worden opgelegd vanwege partnergeweld. Bij een groot aantal gevallen zijn ook kinderen betrokken. De aanwezigheid van kinderen is een factor die extra meeweegt bij het toepassen van dit zware instrument. Uit de procesevaluatie van de Wet tijdelijk huisverbod blijkt dat het instrument nauwelijks wordt ingezet in situaties waarbij alleen het kind slachtoffer is van mishandeling.

We willen dat ook in die situaties het tijdelijk huisverbod als instrument meer wordt toegepast. In overleg met het AMK, de Raad voor de Kinderbescherming, de politie, de SHG's en de gemeenten gaan we na hoe de inzet van het huisverbod beter kan worden ingepast in de bestaande werkwijze. Met deze partijen willen we in 2012 in een aantal praktijksituaties nagaan hoe deze werkwijze vorm moet krijgen en wanneer de inzet van dit instrument bij kindermishandeling waardevol is.

Het kabinet stelt incidenteel € 1,2 miljoen extra ter beschikking voor de jaren 2011 t/m 2013 aan gemeenten voor de inzet van het tijdelijk huisverbod. Deze middelen vormen een aanvulling op de middelen die structureel ter beschikking worden gesteld voor de extra bevoegdheden en taken van de burgemeester vanwege de Wet tijdelijk huisverbod.

²⁸Het wetsvoorstel is in behandeling bij de Eerste Kamer.

Gemeenten kunnen deze aanvullende middelen benutten voor 2000 extra huisverboden, ook bij kindermishandeling.

Tot slot besteden we in de effectevaluatie naar de Wet tijdelijk huisverbod, die momenteel loopt, aandacht aan de aard van de situaties van (dreigende) kindermishandeling. We beoordelen wanneer het huisverbod als instrument kan worden gebruikt en welke succesfactoren en knelpunten daarbij een rol spelen. De effectevaluatie huisverbod wordt in 2014 naar de Tweede Kamer gestuurd.

Verbeteren gebruik van het strafrecht

Het strafrecht vormt de stok achter de deur om kindermishandeling te stoppen en hulpverlening te starten. Normstelling is een belangrijke doelstelling van het strafrecht: kindermishandeling tolereren we niet in Nederland. Waar nodig dient er bij kindermishandeling zorg te worden opgelegd, zodat vanuit het strafrecht ook gewerkt kan worden aan gedragsverandering van de dader. Hiervoor dienen onderstaande punten in het gebruik van het strafrecht te worden verbeterd.

Verbeteren van de instroom, bewijsvoering en dossieropbouw

Uit onderzoek²⁹ blijkt dat er jaarlijks 817 keer aangifte wordt gedaan van kindermishandeling bij de politie. Zeven procent van de aangiftes gebeurt door professionals. Professionals zijn vaak terughoudend in het doen van aangifte of melding bij de politie omdat ze de vertrouwensrelatie met de ouders en het kind niet willen schaden.³⁰ Het kabinet wil de samenwerking tussen de hulpverlening en de strafrechtsketen verbeteren om de instroom te verhogen. Met het protocol *Meldingen kindermishandeling* AMK- politie en Openbaar Ministerie (april 2011) hebben de veldpartijen zelf een belangrijke stap gezet. Met de multidisciplinaire aanpak van kindermishandeling zetten we een volgende stap. Deze aanpak zal naar verwachting leiden tot meer meldingen en aangiften bij de politie door het AMK, alsmede tot verbeterde bewijsvoering en dossieropbouw.

Daarnaast worden samen met politie, Openbaar Ministerie en de reclassering afspraken gemaakt over *intensivering van het opsporingsonderzoek* bij kindermishandeling. Mogelijkheden hiervoor zijn intensiever buurtonderzoek, meer getuigenverhoor en een adequate inzet van forensisch-medisch onderzoek. Medio 2012 zijn deze afspraken gereed, waarna de invoering kan starten.

Stimuleren van gedrags- en zorginterventies in het strafrecht.

Binnen het strafrecht specifiek werken aan gedragsverandering van de dader; dat is naast sanctionering een belangrijke doelstelling bij geweld in huiselijke kring in het algemeen en voor zaken van kindermishandeling in het bijzonder.

De reclassering beschikt sinds kort over een gevalideerd screeningsinstrument voor geweld in huiselijke kring. Met dit instrument kan een passend advies worden gegeven voor onder meer de benodigde zorg. Dit instrument wordt begin 2012 in twee regio's in de praktijk getest, waarna er besloten kan worden tot een bredere toepassing.

Verder is in het *Wetsvoorstel voorwaardelijke sancties* een lijst van bijzondere voorwaarden in de regelgeving opgenomen, waaronder drie zorgvoorwaarden; klinische behandeling, ambulante behandeling en begeleid wonen en gedragsbeïnvloedende voorwaarden, zoals deelname aan een gedragsinterventie. Op deze wijze wordt het opleggen van bijzondere voorwaarden gestimuleerd en kan in strafrechtelijk kader gericht worden gewerkt aan gedragsverandering. In april 2012 treedt dit wetsvoorstel in werking.

²⁹ Vianen, R.T. van, R. de Boer, B.J. de Jong en P. van Amersfoort (2010). *De inzet van het strafrecht bij kindermishandeling*. Den Haag: WODC.

Zorgen voor eenduidige strafvordering

Er bestaan nog geen duidelijke richtlijnen voor strafvordering bij zaken van geweld in huiselijke kring, met uitzondering van het strafverzwarringsartikel 304, dat bepaalt dat de straf met een derde kan worden verhoogd als er sprake is van 'een relatie' tussen de verdachte en het slachtoffer. In aanvulling op de aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling gaat het Openbaar Ministerie daarom een strafmaatrichtlijn ontwikkelen.³¹ Aandachtspunten hierbij zijn onder meer:

- verschil in gradaties en ernst van kindermishandeling;
- toepassen van gedragsinterventies bij kindermishandeling als bijzondere voorwaarde.

2.5 Schade beperken

Kinderen die slachtoffer zijn van mishandeling alsmede hun ouders, worden veelal in het kader van vrijwillige hulpverlening geholpen. Wij vinden het belangrijk dat de kwaliteit van de hulpverlening op orde is. Om de kwaliteit van de hulpverlening te verbeteren investeren wij in onderzoek naar de effectiviteit in interventies en beroepsvorming.

De Gezondheidsraad heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar de interventies die beschikbaar zijn voor slachtoffers van kindermishandeling. Eén van de aanbevelingen is om meer en beter onderzoek naar behandelingsmogelijkheden mogelijk te maken en de belangrijkste wetenschappelijke lacunes op te vullen. Deze aanbeveling pakken we op. In het nieuwe ZonMw onderzoeksprogramma "Effectief werken in de jeugdsector" kan subsidie worden aangevraagd voor onderzoek naar behandelingsmogelijkheden na kindermishandeling. In dit programma worden instrumenten en interventies onderzocht op hun effectiviteit voor de jeugdsector, en daarbinnen ook voor de slachtoffers van kindermishandeling. Begin 2012 presenteert ZonMw hiervoor een programmavoorstel.

Binnen de Academische Werkplaats Kindermishandeling is een deelproject effectiviteitsstudies gestart. Hierbinnen worden bestaande behandelmethoden voor kinderen die seksueel misbruikt zijn of slachtoffer zijn geweest van geweld in het gezin op hun effectiviteit onderzocht (zie kader in par 2.6).

Nog belangrijker dan de interventies zijn de beroepsbeoefenaren die ze moeten toepassen. Doel is om de kwaliteit van de beroepsuitoefening in de brede zorg voor jeugd te verhogen, onder meer door meer beroepen onder registratie en tuchtrecht te brengen (te professionaliseren). De Stuurgroep Implementatie Professionalisering Jeugdzorg is in 2010 begonnen met de implementatie van de beroepen jeugdzorgwerker (HBO-niveau) en gedragswetenschapper in de jeugdzorg (WO-niveau).

2.6 Onderzoek

Derde prevalentiestudie naar aard en omvang van kindermishandeling

Wij hechten grote waarde aan een periodiek onderzoek naar de aard en de omvang van kindermishandeling in Nederland. Daarom is ook in 2015 een derde prevalentiestudie voorzien. We beraden ons nog op de vraag of dit onderzoek even grootschalig moet zijn als de tweede prevalentiestudie, of dat het beter is in 2015 een beperkter en in 2020 een uitgebreider onderzoek te laten verrichten.

³¹ Reactie op toezegging uit een Algemeen Overleg met de Tweede Kamer op 9 maart 2011 over de inzet van het strafrecht bij kindermishandeling.

Onderzoek via ZonMw

ZonMw financiert onderzoek naar instrumenten om risico's en mishandeling zo vroeg mogelijk op te sporen. Bijvoorbeeld door verloskundigen, JGZ-verpleegkundigen, op de spoedeisende hulp en op huisartsenposten. Ook interventies om mishandeling te voorkomen en die hulp bieden aan mishandelde kinderen worden via ZonMw op effectiviteit onderzocht. Daarbij wordt ook de samenwerking tussen organisaties bekeken.

Advies over kernvragen in de aanpak van kindermishandeling

De afgelopen jaren is de aanpak van kindermishandeling in Nederland in een versnelling geraakt. Deze zal zich, zoals ook blijkt uit dit actieplan, de komende jaren voortzetten. Daarom is het belangrijk bij alle acties en veranderingen ook stil te staan bij kernvragen in de aanpak van kindermishandeling voor de beleidsontwikkeling in latere jaren. Is de definitie zoals deze sinds 2005 in de Wet op de Jeugdzorg is opgenomen nog wel passend bij wat we aan het doen zijn? Hoe gaan we om met maatwerk? Hebben alle slachtoffers hetzelfde nodig? Moeten alle daders op dezelfde manier worden aangepakt? Waar liggen de (ethische) grenzen aan het al dan niet handelen van professionals? Vragen als deze leggen we voor aan een tijdelijk in te stellen Commissie Kernvragen in de aanpak van kindermishandeling, ter beantwoording in 2013.

Onderzoek naar hulpverlening aan mishandelde kinderen dat verloopt via ZonMw

Er wordt onderzoek gedaan naar Veilig, Sterk & Verder (VSV), een interventie waarmee fysieke kindermishandeling wordt benaderd als een probleem in de gezinsinteractie. De behandeling richt zich op zowel het kind als de mishandelende ouder en de niet mishandelende ouder. Voor kinderen die geweld in de thuissituatie hebben meegemaakt, is het programma En nu ik...! ontwikkeld met als doel kinderen te leren omgaan met hun ervaringen. Ouders leren hoe zij hun kinderen het beste kunnen ondersteunen. Het programma wordt momenteel geëvalueerd. Het deelproject Effectiviteitstudie naar behandelingsmethodieken van verschillende vormen van kindermishandeling binnen de Academische Werkplaats Kindermishandeling richt zich op het onderzoek van de behandeling van kinderen die seksueel misbruikt zijn (4-12 jaar) en kinderen die getuige of slachtoffer zijn geweest van ruzie en/of geweld in het gezin (4-12 jaar). Vervolgens zullen deze methodieken verder worden ontwikkeld en aangepast voor peuters/kleuters (0-4 jaar), jongeren (13-18 jaar) en kinderen met een (licht) verstandelijke beperking. Daarnaast zal de methodiek voor kinderen met (agressief) seksuele gedragsproblemen en hun ouders doorontwikkeld en aangepast worden.

Kennisinstituten

De kennis die beschikbaar is binnen het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en Movisie wordt ook de komende jaren benut. Beide kennisinstituten beschikken over een databank van interventies. Het NJI heeft instrumenten om gemeenten te ondersteunen bij de aanpak van kindermishandeling en ontwikkelt indicatoren voor gemeenten waarmee het lokale beleid getoetst kan worden. Movisie beschikt vooral over kennis van de aanpak van huiselijk geweld. Met NJI en Movisie wordt bekeken hoe de kennis in samenhang onder de aandacht gebracht kan worden onder professionals en gemeenten.

3. Fysieke veiligheid en seksueel geweld

Voor de fysieke veiligheid en bescherming van kinderen tegen seksueel geweld is extra inspanning nodig. Fysieke mishandeling en seksueel geweld vinden veelal plaats in samenhang met andere vormen van kindermishandeling, zoals emotionele verwaarlozing. Ze hebben grote invloed op het kind, het latere leven als volwassene en de samenleving. Daarnaast bestaat er een relatie tussen seksueel misbruik van kinderen en de vervaardiging en de verspreiding van kinderpornografie.

Er is en wordt door verschillende commissies onderzoek verricht naar fysiek geweld en seksueel misbruik (zie kader). De afgelopen jaren zijn verschillende zaken van seksueel misbruik in instellingen aan het licht gekomen, zoals in de Rooms Katholieke Kerk, jeugdzorginstellingen en kinderopvang. We gaan lessen trekken uit de geconstateerde misstanden om deze in de toekomst beter te kunnen voorkomen.

Onderzoeken naar fysieke veiligheid en seksueel geweld

- *Begin 2011 heeft de Onderzoeksraad voor Veiligheid een rapport uitgebracht over de fysieke veiligheid van kinderen met belangrijke aanbevelingen om de veiligheid van kinderen beter te waarborgen in zowel de medische sector, de jeugdzorg/jeugdbescherming en in het strafrecht.*
- *Begin 2011 heeft de Inspectie jeugdzorg twee rapporten uitgebracht over de fysieke veiligheid van kinderen met belangrijke aanbevelingen op het terrein van de jeugdbescherming.*
- *De Commissie Gunning heeft in april 2011 haar aanbevelingen gedaan op het terrein van seksueel misbruik in de kinderopvang.*
- *Op 12 oktober 2011 heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel haar rapport uitgebracht over kinderpornografie. De rapporteur concludeert dat kinderpornografie veelal samenhangt met seksueel geweld tegen kinderen. De aanpak van kinderpornografie staat dan ook niet op zichzelf, maar moet onderdeel uitmaken van de bredere aanpak van seksueel geweld tegen kinderen.*
- *De Commissie Samson is nog bezig met hun onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in een instelling zijn geplaatst .*

De volgende opdrachten staan centraal:

1. explicitering van fysieke veiligheid in signalering, risicotaxatie en onderzoek;
2. integreren van kinderporno in de aanpak van seksueel misbruik en kindermishandeling;
3. fysieke veiligheid in professionele setting.

3.1 Fysieke veiligheid meer expliciet

Bij het signaleren van kindermishandeling en het onderzoeken van het kind en de gezinssituatie is een scherpere focus op fysieke veiligheid mogelijk en noodzakelijk in zowel de jeugdzorg als in het medische en het justitiële veld. Op basis van de conclusies van de Onderzoeksraad voor Veiligheid zijn door en in nauwe samenwerking met veldpartijen vier acties ondernomen.

Aanscherpen signalerings- en risicotaxatie-instrumenten op fysieke veiligheid van jonge kinderen

Instrumenten die professionals ondersteunen in het signaleren en het maken van een goede risicotaxatie dienen in de toekomst expliciet de fysieke veiligheid van het jonge kind te bevatten. Voor beroepsgroepen/organisaties waar instrumenten ontbreken, leveren we medio 2012 een basisinstrument en een wegwijzer voor hun bestaande instrumenten. Dit wordt opgenomen in het implementatietraject van de verplichte meldcode.

Verbeteren informatie-uitwisseling tussen de medische sector en de jeugdzorg

De medische sector is een belangrijke signaleerder van kindermishandeling. Ook als de zorg zich richt op volwassenen die kinderen thuis hebben. Om te beoordelen in hoeverre er sprake is van een risicovolle situatie in een gezin is het voor het Bureau Jeugdzorg/AMK en de Raad voor de Kinderbescherming van belang dat zij tijdig relevante informatie uit andere sectoren krijgen, zoals vanuit de geestelijke gezondheidszorg of de huisartsenzorg. Andersom is er bij de medische sector behoefte aan terugkoppeling door Bureau Jeugdzorg/AMK en de Raad. De informatie-uitwisseling moet beter.

Door de veldpartijen wordt als eerste stap gewerkt aan duidelijke samenwerkingsafspraken tussen de geestelijke gezondheidszorg, Bureau Jeugdzorg/AMK en de Raad voor de Kinderbescherming, welke naar verwachting medio 2012 gereed zijn. Hierna wordt dit uitgebreid naar andere relevante beroepsgroepen, zoals huisartsen.

Beter benutten forensisch-medische³²expertise om fysieke letsels beter te kunnen duiden
Forensisch-medische expertise kan vaker worden ingezet bij (vermoedens van) kindermishandeling en moet ook voldoende beschikbaar zijn. Dat zijn twee belangrijke doelstellingen van dit kabinet.

Door de adequate inzet van forensisch-medische expertise na signalering van letsel bij kinderen kan aangetoond worden of er sprake is van kindermishandeling. Een vorm van waarheidsvinding waarmee beter de fysieke veiligheid van kinderen kan worden gewaarborgd.

Eind 2011 ontvangen wij een onderzoek over forensisch-medische expertise in Nederland en voorzien wij dit onderzoek van onze reactie. Dit onderzoek laat zien hoe het staat met de totale vraag en aanbod en maakt duidelijk of en op welke manier er in de toekomst gewerkt kan worden aan een toereikend aanbod aan forensisch-medische expertise. Begin 2012 ligt er een stroomschema voor professionals voor de inzet van forensisch-medische expertise bij een vermoeden van fysieke mishandeling of seksueel misbruik. Dit stroomschema is gezamenlijk met de medische sector, de jeugdzorg en de justitiële sector tot stand gekomen en vormt de basis voor het aanpassen van de eigen werkprocessen in 2012.

Beter zicht op een voorgeschiedenis van kindermishandeling.

Er worden twee situaties onderscheiden waarbij het belangrijk is om beter zicht te krijgen op de voorgeschiedenis van kindermishandeling.

1. De situatie waarbij in een gezin al één of meerdere kinderen onder toezicht zijn gesteld en er bij de komst van een nieuw broertje of zusje een afweging moet worden gemaakt. Hiervoor zijn afspraken gemaakt tussen de Raad en de Bureaus Jeugdzorg die waarborgen dat in dit soort situaties onderzoek wordt gedaan in de zaken die Bureau Jeugdzorg aan de Raad voorlegt.

2. De situatie waarin een kind risico loopt in het gezin waarbij één van de ouders al bekend is bij professionals door een eerder ernstig voorval (in bijvoorbeeld een eerdere relatie). Hiervoor komt begin 2012 een advies voor een landelijk beleidskader.

3.2 Aanpak kinderpornografie integreren in de aanpak van seksueel geweld

Waar artikel 19 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind gaat over het recht van kinderen op bescherming door de Staat tegen alle vormen van misbruik en verwaarlozing,

³² Het gebruik van de woordcombinatie 'forensisch-medisch' is een keuze. Strikt genomen duidt het woord 'forensisch' op het strafrecht, maar dit is niet alleen wat hier wordt bedoeld. De betekenis moet vooral gevonden worden in het duiden van letsels bij een vermoeden van kindermishandeling.

is in het Verdrag van Lanzarote het recht van kinderen op bescherming tegen exploitatie en seksueel misbruik expliciet vastgelegd. Recent onderzoek, zoals het rapport over kinderpornografie van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel³³, geeft aan dat de bescherming van kinderen tegen seksueel geweld extra aandacht behoeft. In de ketenaanpak van kindermishandeling willen we dat de aandacht wordt vergroot voor seksueel misbruik in het algemeen en hierbinnen ook voor kinderpornografie. Hiervoor worden de volgende acties uitgevoerd.

Voorkomen

De wereld van de digitale media biedt niet alleen kansen voor kinderen, maar ook risico's. Zoals het al dan niet per ongeluk of zelf gezocht geconfronteerd worden met online seksueel gedrag, zoals kinderpornografie of een fenomeen zoals 'grooming'.³⁴ Het is daarom belangrijk dat zowel ouders als jongeren digivaardig en digi-alert worden. Hier lopen reeds initiatieven voor, zoals www.mediawijzer.net. Bekeken wordt of hier nog additionele acties op ondernomen moeten worden.

Naar aanleiding van het succesvolle programma "Stop it Now!" uit het Verenigd Koninkrijk zijn het Meldpunt Kinderpornografie op Internet en het ambulantly forensisch centrum De Waag gestart met de ontwikkeling van een Nederlandse versie van dit programma. "Stop it now!" probeert (potentiële) downloaders van kinderpornografie en mensen met seksuele gevoelens voor minderjarigen ervan te overtuigen hulp te zoeken. Ervaringen in Nederland met professionele hulp geven aan dat er genoeg behandelmogelijkheden zijn, maar dat vanwege wantrouwen en schaamte mensen moeilijk publiekelijk deze stap zetten. De verwachting is dat het Nederlandse initiatief in de loop van 2012 van start zal gaan.

Online meldknop

Begin 2012 wordt een online meldknop voor jongeren gelanceerd. Deze meldknop is ontwikkeld onder coördinatie van het Platform Internetveiligheid, in samenwerking met de politie, de Kindertelefoon, het meldpunt discriminatie, het meldpunt kinderporno, Pestweb en Habbo. Met deze meldknop (aanwezig op diverse sites waar jongeren op actief zijn) kunnen jongeren online direct hulp inschakelen indien zij bijvoorbeeld geconfronteerd worden met ontoelaatbaar gedrag van anderen, zoals misbruik, pesten, seks of lastig vallen³⁵.

Signaleren

Door de *Nationaal Rapporteur Mensenhandel* (NRM) is geadviseerd om professionals alerter te maken op 'digitale signalen'. Dit houdt in dat bij vermoedens van kindermishandeling of seksueel misbruik ook wordt gelet op de aanwezigheid van beeldmateriaal. Tijdens de intake van een slachtoffer van seksueel misbruik kan bijvoorbeeld gevraagd worden of er foto's zijn gemaakt. Op deze manier kan kinderpornografie worden getraceerd.

Met *Jeugdzorg Nederland* maken we afspraken om de zogenaamde digitale alertheid bij de *Advies- en Meldpunten kindermishandeling* en in de jeugdzorg te vergroten. Tevens worden de signalerings- en risicotaxatie-instrumenten hierop getoetst en zo nodig aangepast. Dit zal in 2012 gereed zijn.

³³ Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2011). *Kinderpornografie. Eerste rapportage van de nationaal rapporteur*. Den Haag: BRNM.

³⁴ Grooming is het benaderen van en contact leggen met kinderen door een pedofiel met als uiteindelijk doel het mogelijk maken van sexueel contact door de sexuele drempels en remmingen van het kind te verlagen.

³⁵ De online meldknop wordt op 7 februari 2012 gelanceerd tijdens een door Digivaardig & Digibewust, het Meldpunt Kinderporno, de stichting Mijn Kind Online en het Bureau NRM georganiseerd symposium. Dit symposium staat in het teken van Safer Internet Day – de internationale dag voor veiligheid van kinderen op het internet.

Stoppen

Politie en justitie richten zich naast downloaders ook op vervaardigers en misbruikers. Er is gekozen voor een landelijke aanpak gericht het internet. Daarnaast is er sprake van een versterking van de aanpak op regionaal niveau van misbruik van kinderen en het vervaardigen van kinderpornografie. De inzet van de politie is verdubbeld (naar 150 fte). Op landelijk niveau worden de kinderporno opsporingstaken geprioriteerd en gevolgd. Eind 2014 moet bij het OM hierdoor het aantal verdachten van delicten van seksueel misbruik van kinderen en van kinderpornografie gestegen zijn met 25%. In de opsporing wordt in lijn met de aanbeveling van de NRM, uitgegaan van een multidisciplinaire opzet van teams, waarbij o.a. digitale, tactische en zedenspecialisme nauw samenwerken. Ook wordt het toezicht op en de nazorg voor daders verbeterd.

Schade beperken

Slachtoffers van seksueel misbruik en kinderpornografie moeten adequate hulp krijgen. Dat er beeldmateriaal is gemaakt, kan een extra belemmering zijn voor de slachtoffers. In Amsterdam is in 2011 door een zedenzaak ervaring opgedaan met de behandeling en nazorg van slachtoffers van kinderpornografie. We vinden het belangrijk dat deze ervaring ook elders in het land wordt gedeeld.

Verbeteren privaat-publieke samenwerking

Er zal worden geïnvesteerd in een verbreding van de aanpak kinderpornografie door de samenwerking te zoeken en/of uit te breiden met relevante ketenpartners zoals ICT dienstverleners (via het platform internetveiligheid), de jeugdhulpverlening en hulpverlening aan pedoseksuelen. Het landelijke barrièremodel kinderporno is hiervoor een geschikt kader. Hierin brengen overheid en ketenpartners in kaart welke 'barrières', geformuleerd in concrete acties, opgeworpen kunnen worden ter versterking van de preventie, de signalering en de opsporing van kinderpornografie, ook als het gaat om de vervaardiging daarvan. Het landelijke barrièremodel wordt eind 2011 opgeleverd als eindproduct van de Taskforce Kinderpornografie en Kindersekstoerisme.

3.3 Fysieke veiligheid in professionele setting

De afgelopen jaren is ook veel in gang gezet om de veiligheid van kinderen buiten hun thuissituatie te verbeteren. Dat onderwerp staat hoog op de agenda van het veld en de overheid. Incidenten laten zien dat de aandacht geen moment mag verslappen. Er zijn inmiddels een aantal belangrijke acties in gang gezet om risico's zoveel mogelijk te mijden, zoals de uitbreiding van de meldplicht, de uitbreiding van de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) met informatie uit het buitenland en de verplichte VOG in de Jeugdzorg. Onderzoeken, zoals die van de commissies Gunning en Samson, helpen ons om zichtbaar te krijgen op welke punten het systeem nog verbetering behoeft. Wij zullen echter niet aarzelen direct actie te ondernemen, zodra een specifiek signaal daarom vraagt. De rapportage van de commissie Samson wordt na de zomer 2012 verwacht. Een belangrijk rapport, dat inzicht moet bieden in de problematiek en dat bepalend zal zijn voor de benodigde maatregelen.

4. Monitoring en toezicht

Taskforce ambassadeurs

De *Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling* heeft bij het vorige actieplan *Kinderen Veilig Thuis* een belangrijke rol gespeeld bij het agenderen van kindermishandeling onder gemeenten en andere organisaties. Voor dit actieplan stellen we een Taskforce van ambassadeurs in. De ambassadeurs in de Taskforce zullen het actieplan kritisch volgen, specifieke thema's uit het actieplan hoog op de agenda houden (zoals seksueel misbruik en Signs of Safety) en nieuwe kansrijke initiatieven stimuleren³⁶. De Taskforce zal in het eerste kwartaal van 2012 worden geïnstalleerd.

Ketenpartners

Om de voortgang van acties samen met de ketenpartners goed te monitoren wordt periodiek overlegd met partners uit medische sector, jeugdzorg, onderwijs, justitiële sector en gemeenten en provincies.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel

Voor de toekomst zien we een belangrijke rol weggelegd voor de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (NRM). Conform het advies van de NRM in de rapportage over kinderpornografie in oktober 2011, wordt de taak van de NRM voor kinderpornografie uitgebreid naar het terrein van seksueel geweld tegen kinderen, inclusief kinderpornografie. De nadere uitwerking hiervan en de aanpassing van het instellingsbesluit van de NRM volgt in het eerste kwartaal van 2012.

Inspecties

Verschillende inspecties houden op onderdelen van de aanpak van kindermishandeling toezicht. De inspectie voor *Integraal Toezicht Jeugdzaken* (ITJ) werkt op basis van een meerjarenplan kindermishandeling. De *Inspectie Gezondheidszorg* (IGZ), en de Inspectie jeugdzorg (IJZ) hebben ook aandacht voor kindermishandeling op hun specifieke terrein. De IGZ heeft een belangrijke stimulans gegeven aan signalering in de jeugdgezondheidszorg, op de spoedeisende hulp in ziekenhuizen en bij huisartsposten. De komende jaren gaat de IGZ in de gehele gezondheidszorg controleren en handhaven of instellingen een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling hebben en of personeel geschoold is. Daarbij krijgt de GGZ-sector en dan met name de volwassenenpsychiatrie extra aandacht met het oog op volwassen patiënten die ook verantwoordelijk zijn voor kinderen.

De Inspectie jeugdzorg (IJZ) alsmede de Inspectie van het onderwijs houden voor hun sectoren eveneens toezicht op de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

³⁶ Een voorbeeld van een kansrijk initiatief is het protocol oudermeldingen voor de spoedeisende diensten in de regio Haaglanden. Hierin is vastgelegd dat volwassenen die suïcidaal zijn, psychiatrische en/of verslavingsproblemen hebben of te maken hebben met huiselijk geweld, en die tevens vader of moeder zijn, gemeld worden bij het AMK, ook als de kinderen op dat moment niet aanwezig zijn.

5 Financieel Kader

De financiering van de aanpak van kindermishandeling loopt mee in andere financieringsstromen vanuit de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Veiligheid en Justitie, zoals die voor de Jeugdzorg, de Centra voor Jeugd en Gezin, de Jeugdgezondheidszorg, de (gezins)voogdij, het tijdelijk huisverbod en de politie.

Hiernaast stellen we voor de duur van het actieplan *Kinderen Veilig* structureel 1,8 miljoen euro beschikbaar (1,1 miljoen euro vanuit het ministerie van VWS en 0,7 miljoen euro vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie). Hieruit wordt onder meer de ondersteuning van de multidisciplinaire aanpak kindermishandeling, de publiekscampagne en de handreiking voor gemeenten gefinancierd.

Voor het toepassen van het huisverbod, ook voor kindermishandeling, stelt het ministerie van Veiligheid en Justitie incidenteel 1,2 miljoen euro extra beschikbaar voor de jaren 2011, 2012 en 2013.

Het ministerie van VWS stelt onderzoeksbudget beschikbaar via ZonMw. Er lopen diverse programma's waarbinnen ook onderzoek naar kindermishandeling wordt gedaan. Hiermee is 1,6 miljoen euro gemoeid. Voor de Academische Werkplaats Aanpak Kindermishandeling is 1,3 miljoen euro beschikbaar gesteld.

Bijlage 1

Conclusies en aanbevelingen uit onderzoek op basis van het Actieplan Kinderen Veilig Thuis

Eindrapportage regionale aanpak kindermishandeling van het Nederlands Jeugdinstituut (2011)

- *In de regio's is veel in gang gezet. Er zijn regionale plannen voor scholing en samenwerking op het gebied van de aanpak kindermishandeling gemaakt;*
- *Het onderwerp staat hoog op de agenda en er is een breed draagvlak bij gemeenten en instellingen;*
- *Door het ontwikkelen en vaststelling van de regionale handelingsprotocollen en meldcodes is de samenwerking op zowel gemeentelijk als uitvoerend niveau verbeterd;*
- *Veel regio's melden een verbeterde integrale benadering van kindermishandeling binnen het CJG, de lokale zorgnetwerken en de aanpak van kindermishandeling;*
- *Op onderdelen is er een toename van het aanbod en interventies te zien, zoals de voorlichting aan ouders over de norm van geweldloos opvoeden en het Shaken Baby Syndroom, regelmatige scholing van professionals in het signaleren van kindermishandeling en het gebruik van een meldcode of protocol kindermishandeling door instellingen in de regio's;*
- *Het is zaak om de aanpak van kindermishandeling op gemeentelijk niveau, tussen ketenpartners en binnen instellingen op de agenda te houden.*

Eindrapportage effectevaluatie regionale aanpak kindermishandeling(2011)

- *Het veld is in beweging gekomen;*
- *Er zijn meer partijen betrokken dan voorheen op lokaal en regionaal niveau bij de aanpak van kindermishandeling;*
- *De regionale aanpak heeft niet geleid tot nieuw of meer zorgaanbod, wel zijn producten veranderd. Een echt 'sluitende' aanpak is hiermee niet gerealiseerd;*
- *De focus in de regionale aanpak heeft vooral gelegen op de scholingsplannen (scholen van professionals) en de handelingsprotocollen (hoe te handelen bij kindermishandeling);*
- *Veel betrokkenen hebben aangegeven nu veel bewuster te handelen bij vermoedens van kindermishandeling;*
- *Uitdagingen zijn hoe een tijdelijke impuls als de regionale aanpak kindermishandeling structureel en duurzaam ingebed kan worden in de bestaande structuren binnen het jeugddomein en wie hier voor verantwoordelijk is.*

Aanbevelingen eindrapportage Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling(2011)

- *Aandacht vasthouden voor kindermishandeling door alle betrokken partijen. Een gezamenlijke aanpak van partijen uit allerlei domeinen is hierbij onontbeerlijk. Een multidisciplinaire groep van professionals en invloedrijke experts naast de overheid kan hierbij helpen.*
- *Aandacht voor de afstemming van taken en bevoegdheden van CJG, AMK en SHG. Zeker bezien in het licht van de nieuwe positie van de gemeenten in de stelsel discussie en de intensievere rol van CJG's.*
- *Stroomlijning van werkwijze van AMK's.*
- *Geïntegreerde aanpak van kindermishandeling binnen het domein van onderwijs.*
- *Actieve rol voor VWS in het ondersteunen van branche en beroepsorganisaties bij de implementatie van de nieuwe wet*
- *Aandacht voor de preventieve en curatieve rol van zorgverzekeraars bij de aanpak van kindermishandeling.*
- *Agenderen van het onderwerp van kindermishandeling in de curricula van basisopleidingen.*

Eén multidisciplinaire specialistische onderzoeksvoorziening om de expertise van verschillende experts in de hulpverlening en het strafrechtelijk traject te verbinden en daarmee de samenwerking te versterken.

- *Eén specifieke organisatie die toezicht houdt op het functioneren en samenwerken van organisaties die betrokken zijn bij de aanpak van kindermishandeling.*

Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010).

- *In 2010 hebben 34 per 1000 kinderen van 0-17 jaar te maken gehad met mishandeling of verwaarlozing. Dat zijn bijna 119.000 kinderen in één jaar tijd.*
- *Sinds 2005 is het aantal meldingen van mishandeling gestegen. Bij de AMK's werden 68% meer kinderen gemeld. Daarnaast signaleren beroepskrachten 14% meer kinderen dan in 2005.*
- *Naast beroepskrachten rapporteerden bijna 2000 middelbare scholieren over mishandeling. Ongeveer 99 per 1000 middelbare scholieren gaven aan in 2010 te zijn mishandeld. Dat is ongeveer evenveel als in 2006.*
- *Kindermishandeling komt vaker voor in gezinnen met (zeer) laag opgeleide ouders, werkloze ouders, in éénoudergezinnen, gezinnen met drie of meer kinderen, en stiefgezinnen.*
- *Gepleit wordt voor een krachtige aanpak, door opvoedingsondersteuning voor ouders in het eerste jaar als voorbereiding op geweldloos ouderschap algemeen te maken.*

Advies Gezondheidsraad over de behandeling van de gevolgen van kindermishandeling(2011)

- *Er zijn weinig bewezen effectieve behandelmethoden. Dat is geen louter Nederlands probleem, maar speelt wereldwijd.*
- *De versnippering van hulpverlening is wel een Nederlands probleem, dat een integrale benadering van diagnostiek en behandeling van kinderen, gezinnen en als kind mishandelde volwassenen belemmert.*
- *Verder stimuleren van evidence-based werken is noodzakelijk.*
- *Practice-based evidence is nodig als fundament voor het doen van wetenschappelijk onderzoek*
- *De Gezondheidsraad beveelt aan om initiatieven als Academische Werkplaats Kindermishandeling van het KJTC Haarlem en het multidisciplinair centrum kindermishandeling van Fier Fryslan als proeftuin te laten fungeren voor verdere beleidsontwikkeling.*

De inzet van het strafrecht bij kindermishandeling(2010)

- *In 2008 zijn er 817 aangiften van kindermishandeling gedaan, waarvan 7 % afkomstig is van professionals.*
- *Een derde van de aangiften leidt uiteindelijk tot een veroordeling*
- *Het strafverzwarende artikel 304 Sr. wordt niet systematisch ten laste gelegd bij kindermishandeling. Daar staat tegenover dat een misdrijf tegen een kind of in gezinsverband doorgaans wel als strafverzwarende omstandigheid wordt meegenomen, ongeacht of artikel 304 wordt gebruikt.*
- *Zorg voor sluitende registratie in de strafrechtsketen.*

Bijlage 2

Gesprekspartners bij de totstandkoming van het Actieplan Kinderen Veilig

Academisch Medisch Centrum Amsterdam
Actiz
Avans Hogeschool
Augeo Foundation
Bernard van Leer Foundation
BJZ / AMK Gelderland
BJZ / AMK Haaglanden
Defence for Children
De Jeugdzaak
Jeugdzorg Nederland
De Jutters (jeugd-ggz Haaglanden)
De Kinderombudsman
De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling
Emeritus hoogleraar mevrouw professor dr. F. Lamers
Gemeente Den Haag
GGD Nederland
GGZ Nederland
Interprovinciaal Overleg
Inspectie Gezondheidszorg
Integraal Toezicht Jeugdzaken
Politie Gelderland Midden
Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst
Landelijke Huisartsen Vereniging
MC Haaglanden
MOgroep Welzijn Maatschappelijke Ontwikkeling
Myra ter Meulen (adviseur jeugdbeleid en preventie kindermishandeling)
Nederlands Jeugd Instituut
Openbaar Ministerie
Expertisecentrum voor Jeugd, Samenleving en Opvoeding (JSO)
Universiteit van Utrecht
Raad voor de Kinderbescherming
Reclassering
Regio Parket
Raad voor de Kinderbescherming
Stichting Kinderpostzegels
Vereniging Nederlandse Gemeenten
Vrije Universiteit van Amsterdam
ZonMw